

УДК 159.92
DOI 10.32999/ksu2312-3206/2019-1-49

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ УЯВЛЕНЬ КУРСАНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ ПРО ТИПОВУ ПОВЕДІНКУ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ У КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЯХ

Маравська К.І., аспірант кафедри соціології
та психології факультету № 6

Харківський національний університет внутрішніх справ

У статті представлено опис і результати емпіричного дослідження уявлень курсантів закладів вищої освіти Міністерства внутрішніх справ України про особливості поведінки поліцейських у конфліктних ситуаціях. Проаналізовано отримані результати. Зроблено висновки про вплив уявлень на реальну поведінку майбутніх поліцейських.

Ключові слова: уявлення, конфлікт, професія, курсант, заклад вищої освіти МВС України.

Маравская Е.И. ЭМПИРИЧЕСКОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ ОСОБЕННОСТЕЙ ПРЕДСТАВЛЕНИЙ КУРСАНТОВ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ МИНИСТЕРСТВА ВНУТРЕННИХ ДЕЛ УКРАИНЫ О ТИПИЧНОМ ПОВЕДЕНИИ ПОЛИЦЕЙСКИХ В КОНФЛИКТНЫХ СИТУАЦИЯХ

В статье представлено описание и результаты эмпирического исследования представлений курсантов высших учебных заведений Министерства внутренних дел Украины об особенностях поведения полицейских в конфликтных ситуациях. Проанализированы полученные результаты. Сделаны выводы о влиянии представлений на реальное поведение будущих полицейских.

Ключевые слова: представление, конфликт, профессия, курсант, учреждение высшего образования МВД Украины.

Maravska K.I. EMPIRICAL STUDY THE PECULIARITIES OF CADETS REPRESENTATIONS OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF THE MIA OF UKRAINE ON THE TYPICAL BEHAVIOR OF POLICEMAN IN CONFLICT SITUATIONS

The subject of this researching is the study of the peculiarities of cadets of higher educational institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine about the typical behavior of police in conflict situations.

The article provides a description and results of an empirical study of the ideas of cadets of higher educational institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine on the peculiarities of the behavior of police in conflict situations. The scope of the police in general covers human relations, which are regulated by law. Regulatory authority should cover the whole variety of official situations in which employees fall. Through significant gaps in the legal framework for the activities of the Ukrainian police, conditions are created for the phenomenon of discretion – the decision of a police officer to exercise authority at his own discretion.

The phenomenon of discretion is a specific feature of policing. It is associated with the type of values, which differ in a clearly defined character, indicates and determines their belonging to a certain sphere.

Another specific feature of the professional activities of the police is the presence of a variety of temptations that create the conditions for a permanent choice between personal interests and the requirements of the law.

The purpose of the study was to study the ideas of future police officers about the characteristics of typical and real behavior of police officers in conflict situations (external and internal) and the basis for choosing a strategy of behavior in conflict (law, generally accepted standards of behavior or personal interests).

The technique used in the article by T.M. Malkova aims to study the ideas of cadets of higher educational institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine about the real behavior of police officers in the process of professional activity.

The technique consists of 60 descriptions of conflict situations; however, the author has tested 20 situations, which, by the nature of the conflict, are conventionally divided into 6 types. Each situation has 5 answer choices.

The basis of this methodology is the principle of verbal modeling, according to which the cadets were provided with descriptions of conflict situations that occur in the professional activities of the police, and possible behaviors.

The results obtained allowed to evaluate the cadets' views on the typical behavior of police officers in the process of their professional activities. We made conclusions about the impact of the views of students of higher educational institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine on the behavior of future police officers.

Key words: representation, conflict, profession, cadet, higher education institution of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine.

Постановка проблеми. Професійна поведінка поліцейських у суспільстві є гострою проблемою, оскільки недбале ставлення до служби, перевищення владних повноважень, незнання правил поведінки зі спец-

засобами та вогнепальною зброєю, неякісне виконання службових обов'язків, помилкові рішення у важливих обставинах підривають авторитет поліції серед громадян, обурюють їх, викликають резонанс у суспільстві.

Предмет нашого дослідження – вивчення особливостей уявлень курсантів закладів вищої освіти МВС України про типову поведінку поліцейських у конфліктних ситуаціях.

Конфлікти є своєрідним випробуванням особистості. Уявлення, про які йдеться, – це уявлення про «масовий професійний суб'єкт», а саме поведінку поліцейського-професіонала у конфліктних ситуаціях. Масовий професійний суб'єкт – це соціально прийнятний ментально-моральний тип професіонала, який переважає [1, с. 17]. З іншого боку, ці уявлення є когнітивною складовою частиною образу професії [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Провідним мотивом правоохоронної діяльності є прагнення особистості до забезпечення законності та правопорядку [3, с. 162].

Академік О.М. Бандурка зазначає, що «мораль і культура поведінки працівника поліції безпосередньо впливають на процес налагодження і підтримки відносин між поліцією і населенням на принципах довіри, взаєморозуміння і доброзичливості. Ставлення до поліції – це узагальнений показник її діяльності та поведінки, який характеризує як її статус у суспільстві, так і готовність громадян до співробітництва з нею щодо профілактики злочинності та боротьби з нею» [4, с. 221].

В.С. Медведєв також вважає, що «сферою діяльності органів внутрішніх справ у загальному вигляді є людські стосунки, що регламентуються правом». Нормативно-правова регламентація владних повноважень, як зазначає В.С. Медведєв, повинна охоплювати все розмаїття службових ситуацій, у які потрапляють співробітники. Через суттєві прогалини у правовому забезпеченні діяльності органів внутрішніх справ України створюються умови для феномену дискреції – прийняття співробітником органів внутрішніх справ рішення щодо застосування владних повноважень на власний розсуд [5, с. 79, 90]. Феномен дискреції – це певна особливість поліцейської діяльності. Вона пов'язана з типом цінностей, які відрізняються «чітко вираженим характером, що вказує та зумовлює їх належність до сфери належного» [6, с. 211].

Ще однією зі специфічних особливостей професійної діяльності поліцейських є наявність різноманітних спокус, які створюють умови для постійного вибору між особистими інтересами та вимогами закону.

Також О.М. Бандурка вказує на те, що «ставлення до поліції багато в чому залежить від того, як самі працівники полі-

ції ставляться до своєї професії, роботи, чи вважають її гуманною, справедливою, престижною й авторитетною, такою, що захищає громадян, зразковою в поведінці, чи, навпаки, замкнутою, відстороненою і чужою для населення».

Нормативні документи, що регламентують діяльність поліції, зобов'язують поліцейських дотримуватися певних соціальних цінностей і моральних зобов'язань перед суспільством як у процесі своєї діяльності, так і поза роботою. Поведінка працівника поліції, його моральна культура за будь-яких обставин його життя і діяльності складають єдине ціле. Професіоналізм, освіченість, майстерність працівника лише тоді набувають цінності, коли вони поєднуються з моральною зрілістю та зразковою поведінкою в усіх життєвих ситуаціях [4, с. 222].

На основі викладеного можна сформулювати **мету дослідження**, яка полягає у вивченні уявлень майбутніх поліцейських про особливості типової та реальної поведінки працівників поліції у конфліктних ситуаціях (зовнішніх і внутрішніх) та підстави вибору стратегії поведінки у конфлікті (закон, загальноприйняті стандарти поведінки чи особисті інтереси).

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження проводилося у березні 2018 р. з використанням методу вербального моделювання критичних ситуацій (умовна назва «Ситуації-20») Т.М. Малкової, адаптованої з урахуванням змін у правоохоронній сфері [7, с. 76, 139–149].

Методика складається з 60 описів конфліктних ситуацій, проте авторами [8; 9] було апробовано 20, які за характером конфлікту умовно поділені на 6 типів. Кожна ситуація має 5 варіантів відповідей; за наявності у випробуваного свого варіанта відповіді запропоновано шостий варіант, однаковий для всіх описів ситуацій – «Інший варіант (вказіть)».

Основою цієї методики є принцип вербального моделювання [10, с. 146], відповідно до якого курсантам було надано описи конфліктних ситуацій, які відбуваються в професійній діяльності поліцейських, і варіанти ймовірної поведінки.

Курсанти під час свого навчання у ЗВО МВС опосередковано отримують інформацію про професійні якості поліцейських. Це відбувається, передусім, через їх уявлення про поведінку поліцейських.

Т.М. Малкова [7, с. 81] вважає свою методику проективною, оскільки уявлення курсантів є проекцією їхнього розуміння описаної ситуації та особистого ставлення до неї.

У дослідженні взяли участь 168 курсантів: 102 юнаки та 66 дівчат 2–4 курсів факультетів № 1–4 Харківського національного університету внутрішніх справ. Опитування проводилося анонімно.

Кожному курсанту разом з описами ситуацій надавалася інструкція: «Уважно прочитай опис кожної ситуації й обери ту відповідь із наданого переліку відповідей, що відображає твою думку. Усі ситуації зазначені з реального життя. Слід вибрати таку відповідь із наданих, яка відповідає найбільш вірогідній поведінці співробітника в реальному житті (тобто слід мати на увазі не належну, а реальну поведінку поліцейського за цих обставин, найбільш імовірну в цій ситуації). На листку відповідей вкажи номер ситуації та номер обраного тобою варіанта відповіді, наприклад: № 5 – 1. Якщо кілька варіантів відповідей є, на твій погляд, однаково вірогідними, зазнач їх через кому, наприклад: № 4 – 3, 5. Якщо поруч із найбільш імовірним варіантом існує менш імовірний, вкажи його в дужках, наприклад: № 5 – 1 (4). Якщо жоден із запропонованих варіантів тебе не влаштовує, тоді на листку постав номер «6» і напиши свій власний варіант відповіді в довільній формі. Якщо ти зовсім не уявляєш, як поводитиметься працівник поліції в цій ситуації, напиши «не знаю», наприклад: № 6 – не знаю» [7, с. 150].

Нами було відібрано по одній ситуації на кожен із шести типів. Розглянемо їх більш детально.

I. Ситуації, що провокують конфлікт між почуттям професійного обов'язку та прагненням працівника поліції до самозбереження, соціального і фізичного («Готель»).

Оперуповноважений Петров, маючи при собі табельну зброю (пістолет Макарова), після роботи відпочивав у барі, що знаходився на першому поверсі готелю, та вживав спиртні напої. У цей час він почув жіночі крики та вигуки «допоможіть», що лунали з

верхнього поверху. Петров кинувся на другий поверх, де троє чоловіків-кавказців намагалися зтягнути в номер молоду дівчину. Петров упізнав дівчину, яка була відома тим, що займалася проституцією.

Як діятиме, на Ваш погляд, працівник поліції за цих обставин? (табл. 1).

З таблиці бачимо, що 27,4% юнаків і 42,4% дівчат обрали перший варіант відповіді, що поліцейський «викличе по телефону наряд поліції і буде відстежувати ситуацію». В такому разі поліцейський діє у межах своїх повноважень, але не досить активно.

Також 25,5% юнаків вважають, що поліцейський «оголить зброю і накаже правопорушникам стати обличчям до стіни» або «виведе дівчину з готелю, погрожуючи правопорушникам застосуванням владних повноважень», 27,2% дівчат також обрали третій варіант відповіді. Такі ймовірні дії передбачені ст. 18 Закону України «Про Національну поліцію» [10], відповідно до якої поліцейський зобов'язаний «надавати невідкладну допомогу особам, які опинилися в безпорадному стані або стані, небезпечному для їхнього життя чи здоров'я».

Крім того, якщо поліцейський мав при собі табельну вогнепальну зброю, то він був при виконанні службових обов'язків, тому не мав права вживати алкогольні напої. На цей факт, на жаль, не звернув уваги жоден з опитуваних.

Отже, в цій ситуації почуття професійного обов'язку працівника поліції переважало над його прагненням до самозбереження (соціального і фізичного), про це свідчить малий відсоток відповідей щодо бездіяльності поліцейського під час обставин, що склалися.

II. Ситуації, які провокують конфлікт між почуттям професійного обов'язку та корпоративної солідарності («Ширка»).

Оперуповноважений Петров затримав на вулиці наркомана й доставив його до відділу поліції. Під час особистого огляду

Таблиця 1

Варіанти відповідей курсантів у ситуації I типу – «Готель»

№ з/п	Варіанти відповідей	Юнаки, %	Дівчата, %
1	Викличе по телефону наряд поліції і буде відстежувати ситуацію	27,4	42,4
2	Оголить зброю і накаже правопорушникам стати обличчям до стіни	25,5	18,2
3	Виведе дівчину з готелю, погрожуючи правопорушникам застосуванням владних повноважень	25,5	27,2
4	Для настрашки вистрілить вгору і накаже правопорушникам стати обличчям до стіни, потім викличе поліцію	15,7	6,1
5	Зробить вигляд, нібито нічого не відбувається, піде з бару	1,9	6,1

Петров знайшов у затриманого п'ятикубовий шприц із т. зв. «ширкою». Наркоман не заперечував, що наркотик належить йому, але сказав, нібито його вже затримували двоє оперуповноважених карного розшуку (назвав їхні прізвища) і що він дав цим оперуповноваженим 50 доларів США, щоб вони його відпустили.

Як поводитиметься в цій ситуації працівник поліції? (табл. 2).

Спираючись на дані з таблиці, бачимо, що 52,9% юнаків і 27,3% дівчат обрали четвертий варіант відповіді: «задокументує вилучений наркотик, а про отримання інформації про факт дачі хабара працівникам поліції доповість рапортом начальника підрозділу для проведення службової перевірки», крім того, також 27,3% дівчат вважають, що оперуповноважений «задокументує вилучений наркотик, а також зазначені затриманим прізвища співробітників карного розшуку, які начебто взяли хабара». Тобто у цьому разі професійний обов'язок переважає над корпоративною солідарністю. Курсанти міркують насамперед із погляду законності й охорони права.

Опитані юнаки та дівчата, можливо, і не пам'ятають особливості поведінки колиш-

ніх працівників міліції у схожих обставинах (коли «своїх» не видавали за будь-яких обставин). Опитувані надали відповіді з позиції правослухняної поведінки.

III. Ситуації, що провокують конфлікт між почуттям професійного обов'язку та спокусою матеріального характеру («Знахідка»).

Співробітник корпусу оперативно-раптовної дії (КОРД), який працював у складі пересувної групи з охорони публічної безпеки та порядку, знайшов сумку, в якій знаходилися особисті речі невідомої особи та 14 тис. доларів США.

Який варіант дій співробітника в цій ситуації є найімовірнішим? (табл. 3).

З отриманих даних бачимо: 29,4% юнаків вважають, що співробітник КОРДу «поінформує старшого наряду і простежить, щоб знайдене було запротокольовано черговим райвідділу», а 45,4% дівчат вважають, що цей працівник лише «повідомить про знахідку старшого наряду». Крім того, 19,2% дівчат вважають, що поліцейський «нікого про знахідку не проінформує (привласнить її)». На підставі цього можна зробити висновок: юнаки дещо ідеалізують працівника поліції, оскільки знайдена сума достатньо велика, вона складає декілька

Таблиця 2

Варіанти відповідей курсантів у ситуації II типу – «Ширка»

№ з/п	Варіанти відповідей	Юнаки, %	Дівчата, %
1	Задокументує вилучений наркотик, інформацію про хабар проігнорує (не зверне уваги)	11,7	18,2
2	Відпустить наркомана	5,9	18,2
3	Задокументує вилучений наркотик, а також зазначені затриманим прізвища співробітників карного розшуку, які начебто взяли хабара	21,7	27,3
4	Задокументує вилучений наркотик, а про отримання інформації про факт дачі хабара працівникам поліції доповість рапортом начальнику підрозділу для проведення службової перевірки	52,9	27,3
5	Задокументує вилучений наркотик, але прізвища колег, про яких говорив наркоман, не вкаже	7,8	9,0

Таблиця 3

Варіанти відповідей курсантів у ситуації III типу – «Знахідка»

№ з/п	Варіанти відповідей	Юнаки, %	Дівчата, %
1	Повідомить про знахідку старшого наряду	21,6	45,4
2	Нікого про знахідку не проінформує (привласнить її)	7,8	19,2
3	Запропонує колегам поділити знайдене між собою	13,7	6,1
4	Поінформує старшого наряду і простежить, щоб знайдене було запротокольовано черговим райвідділу	29,4	12,1
5	Знайдені цінності передасть власноруч черговому в райвідділі «під протокол»	27,5	17,2

його річних заробітних плат. Важко встояти перед спокусою привласнити собі таку цінну знахідку. Проте з огляду на професійний обов'язок співробітник КОРДу «в ідеалі» так і повинен був вчинити («поінформувати старшого наряду і простежити, щоб знайдене було запротокольовано черговим райвідділу»).

Отже, юнаки і дівчата вважають, що у разі конфлікту між почуттям професійного обов'язку та спокусою матеріального характеру перевагу отримує почуття професійного обов'язку. Це малоімовірно, проте такий варіант не можна повністю виключити.

IV. Ситуації, які провокують конфлікт між почуттям професійного обов'язку та вимогами моралі («Обіцянка»).

Під час бесіди зі злочинцем, учасником організованого злочинного угруповання, оперуповноважений пообіцяв, що, якщо злочинець дасть свідчення про себе та співучасників, він залишиться на свободі, тобто щодо нього буде обраний такий запобіжний захід, як підписка про невиїзд. Злочинець дав свідчення. Є підстави гадати, що після звільнення на підписку про невиїзд цей злочинець сховається від слідства та суду, але без його свідчень нічого про організоване злочинне угруповання довести неможливо.

Як Ви гадаєте, чи виконає оперуповноважений свою обіцянку? (табл. 4).

Дані табл. 4 свідчать про таке: 25,5% юнаків і 45,4% дівчат вважають, що в цій ситуації оперуповноважений «обіцянку не виконає, бо дав її навмисно задля успішного виконання свого службового обов'язку» (переважає професійний обов'язок, а не вимоги моралі). Як відомо, лише слідчий поліції в межах своєї компетенції приймає рішення про обрання запобіжного заходу, а оперуповноважений може надати йому факти та переконати обрати запобіжний захід щодо правопорушника, не пов'язаний із його ізоляцією.

У реальному житті, зокрема в професійній діяльності поліцейських, професійні інтереси превалюють над нормами моралі. Більшість поліцейських не нехтують обманом, шантажем, погрозами, а в деяких випадках – навіть вчиненням насильницьких дій щодо осіб, яких підозрюють у скоєнні злочинів.

Отже, у ситуації, що провокує конфлікт між почуттям професійного обов'язку та вимогами моралі, більшість опитаних юнаків і дівчат вважають, що оперуповноважений не виконає обіцянки, яку він дав злочинцю. У його діях переважає професійний обов'язок, а не вимоги моралі.

Таблиця 4

Варіанти відповідей курсантів у ситуації IV типу – «Обіцянка»

№ з/п	Варіанти відповідей	Юнаки, %	Дівчата, %
1	Ні, не виконає, бо дав її навмисно задля успішного виконання свого службового обов'язку	25,5	45,4
2	Свою обіцянку оперуповноважений не виконає через те, що прийняття подібних рішень не в його компетенції	19,6	15,2
3	Виконає, але створить такі умови, що у свідка-злочинця не буде ані можливості, ані бажання ховатися від слідства	23,5	21,2
4	Свою обіцянку оперуповноважений виконає, спираючись на власні можливості (неформальні канали впливу)	15,7	6,1
5	Свою обіцянку оперуповноважений не виконає через те, що дав її під впливом обставин (обманув ненавмисно)	13,7	12,1

Таблиця 5

Варіанти відповідей курсантів у ситуації V типу – «Поїзд»

№ з/п	Варіанти відповідей	Юнаки, %	Дівчата, %
1	Звільнити затриманих і викликати допомогу, незважаючи на ризик їх втечі на наступній зупинці	15,7	15,1
2	Швидко знешкодити підозрюваних, застосувавши заходи фізичного впливу та спеціальні засоби	27,4	30,4
3	Пояснити пасажирам, що підозрювані затримані за згвалтування неповнолітньої у цьому поїзді	31,4	24,2
4	Повідомити пасажирам, що в одному з вагонів підозрювані побили та пограбували літнього чоловіка	11,8	24,2
5	Застосувати заходи фізичного впливу щодо пасажирів – захисників злочинців	13,7	6,1

V. Ситуації зовнішньо конфліктні (провокують конфлікт між потребами та можливостями – між прагненням знайти правильне рішення та можливостями працівника це зробити) («Поїзд»).

Під час охорони публічної безпеки та порядку працівники поліції отримали інформацію про те, що в поїзді, який наближається до станції, двоє молодиків, перебуваючи в нетверезому стані, побили літнього чоловіка та чіпляються до пасажирів. Під час зупинки поїзда, що тривала декілька хвилин, двоє працівників поліції зайшли у вагон і в одному з тамбурів побачили потерпілого з розбитою головою, котрий повідомив, що в одного з нападників був кастет.

Підозрюваних виявили через декілька вагонів. Вони кинулися тікати, одного з хуліганів вдалося затримати відразу і, коли поліцейські почали вдягати на нього кайданки, він почав кричати, що поліцейські – «фашисти», що б'ють невідомо за що невинну людину. Люди у вагоні почали висловлювати обурення діями поліцейських, хапати їх за однострій. Підозрювані, відчувши підтримку з боку оточуючих, чинили все більший опір і виголошували підбурюючі гасла. Один із пасажирів сказав, що, якщо поліцейські не відпустять хлопців, то він зриве «стоп-кран», і побіг до тамбура. Поїзд знаходився на небезпечній ділянці шляху і пересувався з великою швидкістю.

Дії працівників поліції, найбільш імовірні у ситуації, що склалася, наведені у табл. 5.

На підставі даних із таблиці помітно: 31,4% юнаків обрали відповідь, що працівники поліції мають «пояснити пасажирам, що підозрювані затримані за згвалтування неповнолітньої у цьому поїзді». У цьому разі неправдиві дані змогли б заспокоїти т. зв. «захисників» підозрюваних. А 27,4%

юнаків і 30,4% дівчат вважають, що працівники поліції повинні були «швидко знешкодити підозрюваних, застосувавши заходи фізичного впливу та спеціальні засоби».

У цій ситуації курсанти надали неоднорозначні відповіді: з одного боку, обдурити «захисників» затриманих правопорушників для залагодження конфлікту, а з іншого – застосувати фізичну силу та спецзасоби. Але у другому випадку такі дії не залагодили б конфлікт, а, навпаки, ще більш підсилили його.

Проте в обох випадках дії поліцейських були правомірними та відповідали вимогам Закону України «Про Національну поліцію» [11, ст. 18, 44, 45].

VI. Ситуації, які провокують конфлікт між декількома мотивами («ПТУ»).

Слідчому на виконання надійшов матеріал, суть якого полягала у тому, що громадянин Н. із хуліганських мотивів пошкодив майно одного з професійно-технічних училищ (ПТУ) м. Києва. На той період часу, коли надійшли ці матеріали, результати роботи відділу, в якому працював цей слідчий, були «не на висоті», і доведення до суду навіть одного кримінального провадження могло дати позитивний ефект.

Коли слідчий зустрівся з громадянином Н., виявилось, що останньому ледве виповнилося 18 років. Він провів ніч у камері ізолятора тимчасового тримання і був дуже наляканий та стурбований станом здоров'я своєї матері, котра не знала, де провів ніч її син. Під час бесіди слідчий дізнався, що хлопець познайомився з дівчиною, яка вчилася у ПТУ. Вона запросила його до себе до гуртожитку і пообіцяла, що допоможе йому потрапити до її кімнати, не проходячи повз вахтера. Хлопець чекав на неї більше години біля гуртожитку, а потім вирішив її викликати, для чого кинув

Таблиця 6

Варіанти відповідей курсантів у ситуації VI типу – «ПТУ»

№ з/п	Варіанти відповідей	Юнаки, %	Дівчата, %
1	Відкриє кримінальне провадження і надішле матеріали до прокуратури, дбаючи про покращення показників своєї роботи	23,5	18,2
2	Відмовить у відкритті кримінального провадження і передасть матеріали дільничному офіцеру поліції для вирішення питання про притягнення Н. до адміністративної відповідальності	26,5	18,2
3	Влаштує зустріч Н. з керівництвом ПТУ з метою досягнення домовленості між двома сторонами про відшкодування збитків для того, щоб керівництво ПТУ відмовилося від позову до суду	24,5	39,3
4	Відкриє кримінальне провадження, але, враховуючи позитивні характеристики обвинуваченого, дасть йому можливість відшкодувати збитки і передасть його на поруки педагогічному колективі за місцем навчання, потім закrije кримінальне провадження	15,7	18,2
5	Запропонує Н. і його батькам свою допомогу за винагороду	9,8	6,1

камінцем у вікно її кімнати. Дівчина відмовилася з ним спілкуватися, після чого хлопець спересердя розбив каменем вікно її кімнати, через що був затриманий працівниками поліції. Усі події були підтверджені свідками, хлопець нічого не заперечував, ні про що не просив, лише каювся та дуже жалкував про те, що сталося. Це, до речі, була його перша зустріч із працівниками поліції.

Поспілкувавшись із батьками громадянина Н., його сусідами та колегами по роботі, слідчий з'ясував, що хлопець походить із благополучної родини, працює та вчиться, розумний, добросовісний. Перед слідчим постало питання: направити матеріали до прокуратури (а далі – до суду. Навіть якщо Н. буде призначено покарання у вигляді штрафу, все одно його буде автоматично затавровано як «судимого») чи знайти інший вихід із ситуації, що склалася?

Як Ви гадаєте, що, найімовірніше, зробіть слідчий? (табл. 6).

Як бачимо, 26,5% юнаків вважають, що слідчий може «відмовити у відкритті кримінального провадження і передати матеріали дільничному офіцеру поліції для вирішення питання про притягнення Н. до адміністративної відповідальності». Проте 39,3% дівчат і 24,5% юнаків вважають, що слідчий «влаштує зустріч Н. із керівництвом ПТУ з метою досягнення домовленості між двома сторонами про відшкодування збитків для того, щоб керівництво ПТУ відмовилося від позову до суду». Лише 9,8% юнаків і 6,1% дівчат вважають, що слідчий «запропонує Н. і його батькам свою допомогу за винагороду». Така модель поведінки колишніх міліціонерів була дуже поширена, тому деякі курсанти надали такі відповіді.

За вказаних обставин немає підстав для відкриття кримінального провадження проти громадянина Н. Громадянин Н. повинен нести відповідальність за свої дії в межах, визначених адміністративним законодавством України.

У цій ситуації курсанти відповіли, що працівник поліції може проявити гуманізм, людяність, він може відмовитися від меркантильних інтересів і знехтувати почуттям корпоративної солідарності.

Висновки з проведеного дослідження.

На підставі отриманих результатів емпіричного дослідження особливостей уявлень курсантів закладів вищої освіти МВС України про типову поведінку поліцейських у конфліктних ситуаціях сукупними тенденціями в уявленнях курсантів про типову поведінку поліцейських у конфліктних ситуаціях є: а) превалювання професійних цінностей над забезпеченням особистих благ; б) дотримання норм професійної етики у складних конфліктних ситуаціях; в) збільшення порогу моральних заборон.

Отримані дані свідчать про те, що курсанти 2 та 3 курсів вступили до Харківського національного університету внутрішніх справ і склали присягу поліцейського, тобто багатьом не знайомі ті особливості поведінки колишніх міліціонерів, які принижували їх честь, гідність, ділову репутацію та дискретували образ усієї міліції. Ці курсанти дещо ідеалізують образ поліцейського, який діятиме лише за законом і не піддається матеріальній спокусі, в якого почуття професійного обов'язку буде переважати над корпоративною солідарністю тощо.

Більшість курсантів вважають, що поліцейські вирішують конфлікти відповідно до власного розуміння ситуації, яка склалася; кожна ситуація унікальна (мають місце непередбачувані обставини, немає чіткого алгоритму дій у вирішенні конфліктів), тому поліцейські виявляють гнучкість поведінки; в деяких випадках поведінка поліцейських може порушувати норми моралі для зменшення кількості правопорушень, затримання злочинців та отримання від них показань для розкриття злочинів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ермолаєва Е.П. Психология социальной реализации профессионала. Москва : Институт психологии РАН, 2008. 347 с.
2. Бородулькіна Т.О. Динаміка образу професії у майбутніх практичних психологів : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. Київ, 2011. 20 с.
3. Прикладная юридическая психология : учебное пособие / под ред. А.М. Столяренко. Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2001. 639 с.
4. Бандурка О.М. Професійна етика працівників міліції : навчальний посібник. Харків : ХНУВС, 2011. 262 с.
5. Медведєв В.С. Проблеми професійної деформації співробітників органів внутрішніх справ (теоретичні та прикладні аспекти) : монографія. Київ : НАВС, 1997. 192 с.
6. Філософія права : навчальний посібник / за заг. ред. О.Г. Данільяна. Київ : Юрінком Інтер, 2002. 272 с.
7. Малкова Т.М. Професійне становлення особистості (на прикладі вищих навчальних закладів системи Міністерства внутрішніх справ України) : монографія. Київ, 2012. 394 с.
8. Малкова Т.М., Вартилицька І.А. Психологічні механізми професійної деформації працівників міліції. *Практична психологія та соціальна робота*. 2007. № 9. С. 48–57.
9. Малкова Т.М., Вартилицька І.А. Психологічні механізми професійної деформації працівників міліції. *Практична психологія та соціальна робота*. 2007. № 10. С. 54–60.
10. Шмелев А.Г. Психодиагностика личностных черт. Санкт-Петербург, 2002. 480 с.
11. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII / Верховна Рада України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення 10.01.2019).